

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 24-03-2020 r.

Adam Bodnar

VII.602.9.2020.JZ

**Pan
Sylwester Marciniak
Przewodniczący
Państwowej Komisji Wyborczej**

e-PUAP

Szanowny Panie Przewodniczący,

Rzecznik Praw Obywatelskich z zaniepokojeniem monitoruje kwestię organizowania wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 10 maja 2020 r., szczególnie w kontekście zagwarantowania konstytucyjnych praw wyborczych w czasie walki z wirusem COVID-19.

Szczególne obawy dotyczą możliwości faktycznego udziału w wyborach uprawnionych wyborców i związanego z tym problemu ochrony ich praw wyborczych oraz ich prawa do życia i zdrowia. Ponadto niepokój budzi także kwestia ochrony prawa do życia i zdrowia członków komisji wyborczych.

Należy podkreślić przede wszystkim, że bardzo duża grupa polskich obywateli została i najprawdopodobniej zostanie także w kolejnych tygodniach objęta kwarantanną. Szacunki na przyszłość w tej mierze są trudne do określenia, ale może ona dotyczyć grupy wykraczającej znacząco poza liczbę 100 tysięcy osób. Dla zdecydowanej większości wyborców udział w wyborach, również z uwagi na zalecenia sanitarne, będzie utrudniony, co budzi poważne wątpliwości z punktu widzenia zapewnienia realizacji konstytucyjnej zasady powszechności wyborów. **Pragnę poniżej wymienić tylko niektóre z barier, jakie napotkać mogą wyborcy w toku zbliżających się wyborów Prezydenta RP.**

1. **W kontekście znaczącej grupy wyborców pozostających w stanie kwarantanny podkreślić należy brak w polskim prawie wyborczym powszechnej procedury oddawania głosu zdalnego, bez konieczności udania się do lokalu wyborczego.** Warto przypomnieć, że do 2018 roku funkcjonowała możliwość oddawania głosu korespondencyjnego, wprowadzona właśnie z myślą o umożliwieniu udziału w wyborach grup wyborców, którzy napotykały poważne trudności organizacyjno-techniczne w dotarciu do lokali wyborczych. Procedura ta, z której mogli korzystać, co do zasady, wszyscy wyborcy w kraju i za granicą, stopniowo zyskiwała popularność. W wyborach Prezydenta RP przeprowadzonych w 2015 roku wysłano do wyborców na ich wniosek – w pierwszym głosowaniu 10 maja 2015 roku 42274 pakiety wyborcze (do głosowania korespondencyjnego), a w głosowaniu ponownym, dnia 24 maja 2015 roku, 57405 pakietów wyborczych. Łącznie wysłano więc pakiety do blisko 100 000 wyborców¹.

Niestety, w toku prac nad zmianami w prawie wyborczym prowadzonymi na przełomie 2017 i 2018 roku, z trudnych do wyjaśnienia przyczyn, procedura powszechnego głosowania korespondencyjnego została usunięta. Pragnę uprzejmie przypomnieć, że Rzecznik Praw Obywatelskich kategorycznie się temu sprzeciwił, wskazując w piśmie do Marszałka Sejmu RP, że *„[...] planowana likwidacja procedury głosowania korespondencyjnego negatywnie wpłynie na gwarantowanie fundamentalnej zasady powszechności wyborów, powodując stan, w którym część wyborców napotykających nie ze swojej winy trudności organizacyjne i techniczne w udziale w głosowaniu w lokalach wyborczych, utraci możliwość skutecznego udziału w wyborach”*². Ostatecznie procedura głosowania korespondencyjnego pozostała, ale została znacząco ograniczona i kierowana jest obecnie wyłącznie do wyborców posiadających orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym lub znacznym (lub równorzędne)³.

Grupa wyborców pozostających w kwarantannie (jeśli wyborcy ci nie posiadają właściwego orzeczenia o niepełnosprawności) nie jest więc w ogóle objęta przewidzianą przez polskie prawo procedurą głosowania korespondencyjnego. W praktyce niemożliwa do

---

¹ Sprawozdanie z wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniach 10 i 24 maja 2015 r. (źródło: https://prezydent2015.pkw.gov.pl/pliki/1434721509_Sprawozdanie%20PKW%20z%20wybor%C3%B3w%20na%20Prezydenta%20RP%202015%20r.pdf, dostęp: 23 marca 2020 roku).

² Wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich do Marszałka Sejmu RP z dnia 22 listopada 2017 roku, sygn. VII.602.6.2014.JZ.

³ Ustawa z dnia 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększania udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych (Dz. U. poz. 130).

zastosowania względem tej grupy wydaje się również procedura głosowania przez pełnomocnika (która zgodnie z Kodeksem wyborczym skierowana jest wyłącznie do wyborców z niepełnosprawnością i w zaawansowanym wieku, a więc teoretycznie obejmowałaby tylko niewielką grupę z poddanych kwarantannie osób). Wynika to bowiem z obowiązujących przepisów przewidujących procedurę urzędowego sporządzenia pełnomocnictwa oraz zasad kwarantanny.

Podsumowując, wielotysięczna grupa wyborców pozostających zgodnie z zaleceniami w kwarantannie w związku z wirusem COVID-19, posiadając formalnie pełnię praw wyborczych, w praktyce będzie pozbawiona możliwości udziału w głosowaniu.

Dla bardzo wielu wyborców skorzystanie z różnego rodzaju procedur (w tym ułatwień) podejmowanych jeszcze przed dniem głosowania będzie znacząco utrudnione, bądź wręcz niemożliwe.

2. Chciałbym zwrócić uwagę na procedurę wynikającą z Kodeksu wyborczego, która umożliwia wyborcy uzyskanie tzw. zaświadczenia o prawie do głosowania. Mechanizm ten ma za zadanie zagwarantowanie powszechności prawa wyborczego poprzez umożliwienie oddania głosu wyborcy w dowolnie wybranym przez niego obwodzie głosowania. Jest on popularny i stosowany relatywnie często, co ma związek m.in. z dużą grupą wyborców zamieszkałych poza miejscem zameldowania, w którym to są ujęci w stałym rejestrze wyborców. Przykładowo, w wyborach Prezydenta RP, które odbyły się w 2015 roku, wydano łącznie 251 242 zaświadczeń o prawie do głosowania: 115 769 zaświadczeń przed pierwszym głosowaniem i 135 473 zaświadczenia przed głosowaniem ponownym⁴. Należy jednakże zauważyć, że zgodnie z procedurą przewidzianą w Kodeksie wyborczym, zaświadczenia takie wydaje, co do zasady, właściwy urząd gminy, w której wyborca jest ujęty w spisie wyborców. O ile jednak wniosek może zostać złożony pisemnie, telefaksem lub w formie elektronicznej, to jednak odbiór zaświadczenia o prawie do głosowania wyborcy wymaga osobistego udania się do urzędu, bowiem jest ono wydawane za pokwitowaniem osobiście, albo przez upoważnioną pisemnie osobę. Obecnie skuteczne skorzystanie z tej procedury wydaje się bardzo problematyczne z uwagi na możliwość

---

⁴ Sprawozdanie z wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniach 10 i 24 maja 2015 r.

zwiększenia zagrożenia epidemicznego na skutek masowego skorzystania z takiej możliwości.

3. Poważne wątpliwości może budzić także kwestia stosowania procedury dopisania wyborcy, czasowo przebywającego poza miejscem zameldowania na pobyt stały, do spisu wyborców na obszarze gminy, w której czasowo przebywa. Zgodnie z przepisami, wyborca taki jest zobowiązany złożyć w określonym terminie, w urzędzie gminy, pisemny wniosek. Co do zasady więc wymagana w ramach tej procedury jest obecność wyborcy w urzędzie gminy. Istnieje możliwość przekazania wniosku z wykorzystaniem platformy za pośrednictwem serwisu OBYWATEL.GOV.PL i platformy ePUAP, należy jednak zauważyć, że krąg wyborców, jacy będą mogli skorzystać z takich procedur elektronicznych jest znacząco ograniczony (z uwagi na konieczność dysponowania profilem zaufanym lub e-dowodem), a sama procedura nie jest w pełni skuteczna i zrozumiała dla wyborców. Inną kwestią, równie ważną, jest faktyczna możliwość obsługi i uwzględnienia zmian w spisach wyborców przez właściwe urzędy gmin (przy pracy pracowników w trybie zdalnym itp.)⁵.

Należy podkreślić, że z procedury dopisania się do spisu wyborców w wybranym obwodzie głosowania, korzystają nierzadko wyborcy z niepełnosprawnościami, w zaawansowanym wieku, chorzy. Procedura ta umożliwia bowiem wskazanie obwodu do głosowania z lokalem wyborczym położonym w dogodnym miejscu lub posiadającym status lokalu dostosowanego do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Podobne uwagi, dotyczące mechanizmu dopisania do spisu wyborców należy sformułować względem procedury **wpisania do stałego rejestru wyborców**, choć w odniesieniu do wyborów Prezydenta RP (inaczej niż w wyborach samorządowych) jest to procedura stosunkowo rzadko stosowana.

4. Ograniczenia i utrudnienia będą odnosić się również do procedury głosowania przez pełnomocnika (wspomnianej już we wcześniejszej części niniejszego pisma). Mechanizm ten jest skierowany do wyborców posiadających orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu

---

⁵ Wątpliwości takie (odnośnie do spisu wyborców jak i innych czynności związanych z wyborami) podniesiono w piśmie Unii Metropolii Polskich oraz Związku Miast Polskich z dnia 20 marca 2020 roku (źródło: <https://www.metropolie.pl/wp-content/uploads/2020/03/20.03.2020.-UMP-wyst%C4%85pienie-do-PKW.pdf>, dostęp: 23 marca 2020 roku).

umiarkowanym i znacznym, a także osób, które ukończyły 75. rok życia. Zastosowanie tej procedury może być w obliczu zaleceń i ograniczeń wprowadzonych w związku z walką z wirusem COVID-19 wysoce problematyczne. Procedura ta bowiem wymaga podjęcia osobiście szeregu działań – w tym osobistego spotkania z przedstawicielem wójta (burmistrza, prezydenta miasta). Należy bowiem zwrócić uwagę, że zgodnie z Kodeksem wyborczym akt pełnomocnictwa jest sporządzany z zasady w miejscu stałego zamieszkania wyborcy, chyba że wyborca we wniosku zwróci się o jego sporządzenie w innym miejscu na obszarze gminy, w której stale zamieszkuje i ujęty jest w rejestrze wyborców.

5. Bardzo poważne obawy budzi możliwość przeprowadzenia głosowania i udział wyborców w głosowaniu w lokalach wyborczych w powszechnych obwodach głosowania z pełnym zachowaniem aktów prawnych i zaleceń Ministra Zdrowia i Głównego Inspektora Sanitarnego. Nie przewiduje się bowiem obecnie w regulacjach prawnych specjalnego trybu oddawania głosu w lokalu wyborczym, który byłby w ogłoszonym stanie epidemii adekwatny i bezpieczny z punktu widzenia ochrony prawa do zdrowia i życia obywateli.

Z pewnością byłoby bardzo odpowiedzialnym zadaniem Państwowej Komisji Wyborczej opracowanie takiej procedury oddawania głosu w lokalu wyborczym, by zachowane zostały w pełni warunki bezpieczeństwa, w tym m.in. kwestia separacji wyborców od siebie, a także członków obwodowej komisji wyborczej, dezynfekcji materiałów, sprzętów itp. Częstotliwość przybywania wyborców do lokalu wyborczego jest trudna do dokładnego oszacowania (wiele zależy od wielkości obwodu do głosowania, ale również frekwencji wyborczej), jednak z pewnością nie jest stała – co prowadzić może do gromadzenia się, grupowania się wyborców przed lokalem wyborczym. Wątpliwości wzbudzać może m.in. kwestia prowadzenia skutecznych działań przez obwodowe komisje wyborcze w razie konieczności wezwania do lokalu wyborczego służb medycznych lub sanitarnych – szczególnie w kontekście możliwości dalszego kontynuowania głosowania. Wyzwaniem będzie zapewnienie możliwości oddania głosu wyborcom z niepełnosprawnościami (m.in. korzystającym z nakładek na karty do głosowania, czy też z pomocy innego wyborcy w lokalu wyborczym).

6. Ogromny niepokój wzbudza szczególnie kwestia w pełni bezpiecznego przeprowadzenia głosowania w odrębnych obwodach głosowania, z uwagi na ich specyfikę. Pragnę przypomnieć, że w wyborach Prezydenta RP, które odbyły się w 2015 roku utworzono m.in. 1 422 obwody w szpitalach i zakładach pomocy społecznej, 194 obwody w zakładach karnych, aresztach śledczych i oddziałach zewnętrznych tych jednostek⁶.

7. Powstaje także oczywiste pytanie o możliwość skutecznego przeprowadzenia głosowania dla polskich wyborców przebywających poza granicami kraju, szczególnie wobec wprowadzonych w różnych państwach ograniczeń związanych z przeciwdziałaniem epidemii. W 2015 roku do spisów wyborców prowadzonych przez właściwych konsulów RP wpisało się ponad 250 000 obywateli, z których kilkadziesiąt tysięcy zagłosowało korespondencyjnie. Obecnie głosowanie korespondencyjne, jak już wspomniano, dla tej grupy wyborców nie jest możliwe, a więc zamiar oddania głosu każdorazowo oznaczać będzie konieczność udania się osobiście do lokalu wyborczego (co bardzo często wiąże się z koniecznością pokonania dłuższego dystansu). W wielu przypadkach, z uwagi na obostrzenia wprowadzone w innych państwach, może to być po prostu niemożliwe.

8. Mając na uwadze powyższe, bardzo trudno jest ocenić frekwencję wyborczą w wyborach Prezydenta RP zarządzonych na dzień 10 maja 2020 roku. Z pewnością znacznie wyższa będzie absencja tzw. „przymusowa”, występująca wówczas, gdy wyborca z przyczyn od niego niezależnych nie może wziąć udziału w głosowaniu. Warto odnotowania są w tym kontekście wyniki badań opinii społecznej, które wskazują, że przeważająca większość ankietowanych dostrzega niebezpieczeństwo organizowania wyborów w przewidywanym obecnie terminie i postuluje, „aby termin wyborów został przesunięty na jesień” (tego zdania jest 70 % badanych)⁷.

---

⁶ Sprawozdanie z wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniach 10 i 24 maja 2015 r...

⁷ *Polacy chcą przełożenia wyborów. Miażdżące wyniki sondażu* (źródło: <https://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,173952,25809343,polacy-chca-przełożenia-wyborow-takie-sa-wyniku-sondazu.html>, (dostęp: 23 marca 2020 roku). **Warto odnotować również niską frekwencję w wyborach uzupełniających i przedterminowych przeprowadzonych w dniu 22 marca 2020 roku** (źródło:

Oprócz korzystania przez wyborców z czynnego prawa wyborczego w wyborach Prezydenta RP, **pojawią się obawy związane z techniczną organizacją dnia wyborów.**

9. W najbliższym czasie, zgodnie z kalendarzem wyborczym skompletowane powinny zostać **składy obwodowych komisji wyborczych.** Warto przypomnieć, że w 2015 roku powołano 27 817 obwodowych komisji wyborczych, a w ich składach zasiadało ponad 220 tysięcy osób. Biorąc pod uwagę obecne przepisy Kodeksu wyborczego, określające skład komisji, konieczne będzie zaangażowania do prac w nich minimum 140 - 150 tysięcy osób. Tymczasem powstaje bardzo poważna wątpliwość, czy – w obecnej sytuacji epidemii – uda się powołać nawet minimalne składy komisji. Dotychczasowe doświadczenia z wyborów uzupełniających i przedterminowych wydają się te wątpliwości potwierdzać⁸. Oczywiście ogromnym wyzwaniem będzie zapewnienie członkom komisji pełnego bezpieczeństwa w związku z ogłoszonym stanem epidemii. Z zaniepokojeniem zapoznałem się z treścią wystąpienia Unii Metropolii Polskich oraz Związku Miast Polskich skierowanym do Pana Przewodniczącego⁹, w którym sformułowano w tym kontekście szereg zastrzeżeń i obaw związanych z możliwościami organizowania pracy obwodowych komisji wyborczych. Zastrzeżenia budzi kwestia przeprowadzenia odpowiednich szkoleń, a także wspólnych prac członków obwodowych komisji wyborczych. We wspomnianym wystąpieniu wyrażana jest opinia, że z uwagi na kalendarz wyborczy – wprowadzenie alternatywnych procedur szkoleń komisji (np. indywidualnych) wydaje się „nierealne”.

Najpoważniejszym wyzwaniem jest zapewnienie bezpieczeństwa zdrowotnego członkom obwodowych komisji wyborczych w dniu głosowania. Należy bowiem podkreślić, że głosowanie przeprowadza się w godzinach 7.00 – 21.00, co oznacza w praktyce dla członków komisji wyborczych konieczność zaangażowania się w prace na przestrzeni czasu od wczesnego rana do (najprawdopodobniej) późnych godzin nocnych (w związku z ustalaniem wyników głosowania w obwodzie). Uwagę należy zwrócić na

---

<https://www.rm24.pl/fakty/polska/news-koronawirus-wystraszy-wyborcow-niska-frekwencja-w-wyborach-nId,4397820>, dostęp: 24 marca 2020 roku).

⁸A. Dąbrowska, *Pierwsze wybory z wirusem w Polsce. W komisjach panika*; źródło: <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/1948312,1.pierwsze-wybory-z-wirusem-w-polsce-w-komisjach-panika.read>, (dostęp: 23 marca 2020 roku).

⁹ Pismo z dnia 20 marca 2020 roku (Źródło: <https://www.metropolie.pl/wp-content/uploads/2020/03/20.03.2020.-UMP-wyst%C4%85pienie-do-PKW.pdf>, (dostęp: 23 marca 2020 roku).

wyzwania związane z pracą obwodowych komisji wyborczych w obwodach odrębnych – m.in. tworzonych w szpitalach.

10. Przedstawiciele samorządów podnoszą również kwestie trudności w **przygotowaniu lokali wyborczych** w sytuacji, gdy budynki w których lokale mają siedziby, mogą być od dłuższego czasu nieczynne (szkoły, przedszkola itp.). Może to mieć swoje odzwierciedlenie w niewłaściwym przygotowaniu lokali wyborczych (m.in. pod względem ich dostosowania do potrzeb wyborców z niepełnosprawnościami, zapewnienia wyposażenia zapewniającego gwarancje zasady tajności itd.). Nie bez znaczenia są również kwestie bezpieczeństwa epidemiologicznego w kontekście wznowienia pracy tych placówek po dniu głosowania.

Zauważyć przy tym należy, że narażenie głosujących obywateli oraz członków komisji wyborczych na poważne zagrożenie zdrowia i życia może rodzić odpowiedzialność funkcjonariuszy publicznych, w tym funkcjonariuszy organów wyborczych, o charakterze cywilnoprawnym, a nawet karnym. W moim jednak przekonaniu równie istotna jest odpowiedzialność moralna za zdrowie i życie wszystkich polskich obywateli. Dlatego w mojej ocenie, według wiedzy na dzień dzisiejszy i według racjonalnych przewidywań na przyszłość, wybory planowane na dzień 10 maja 2020 r. nie powinny się w takich warunkach odbyć.

Z uwagą obserwuję decyzje podejmowane w innych państwach, w których wybory i referenda zaplanowane na najbliższy czas zostają odwołane i przesunięte na **inne terminy**. Wymienić przy tym można m.in. wybory samorządowe we Francji (druga tura zaplanowana na dzień 22 marca 2020 roku), wybory parlamentarne w Serbii (zaplanowane na dzień 26 kwietnia 2020 roku), wybory samorządowe w Wielkiej Brytanii (zaplanowane na pierwszy tydzień maja 2020 roku), czy wybory w Szwajcarii (szereg wyborów, w tym lokalnych zaplanowanych na okres marzec-maj 2020 roku)¹⁰.

---

¹⁰ Szersza lista wyborów i referendów z całego świata w raporcie Instytutu IDEA: Global overview of COVID-19. Impact on elections. Źródło: <https://www.idea.int/news-media/multimedia-reports/global-overview-covid-19-impact-elections?fbclid=IwAR1RDBGmjCfOhDL7qFLLw7mBP1ls-kARFEKmmBmFmBgZDPVVHaZejBWZBWE>, dostęp: 23 marca 2020 r.

Dodatkowo pragnę zwrócić uwagę, że w dniu 23 marca 2020 r. Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (w składzie sędziów orzekających w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych SN: SSN Józef Iwulski, SSN Katarzyna Gonera, SSN Dawid Miąsik) skargi pełnomocnika wyborczego Komitetu Wyborczego Kandydata na Prezydenta RP Sławomira Grzywy wniesionej na uchwałę Państwowej Komisji Wyborczej z 16 marca 2020 r. w sprawie odmowy przyjęcia zawiadomienia o utworzeniu tego Komitetu, uznał skargę za zasadną. Zaskarżoną uchwałą PKW odmówiła przyjęcia zawiadomienia o utworzeniu Komitetu Wyborczego kandydata na Prezydenta RP Pana Sławomira Grzywy z powołaniem się na okoliczność, że w zakreślonym terminie (3 dni - według art. 97 § 2 Kodeksu wyborczego) nie usunięto wady zawiadomienia, polegającej na przedłożeniu wykazu obejmującego co najmniej 1000 podpisów obywateli polskich posiadających czynne prawo wyborcze do Sejmu RP, którzy udzielili poparcia Sławomirowi Grzywie jako kandydatowi na Prezydenta RP.

Odnosnie do brakującej liczby podpisów, z których część (89) złożono ponownie, ale PKW ich nie weryfikowała, zakładając, że byłaby to czynność bezprzedmiotowa, to **Sąd Najwyższy uznał, że ich zebranie (w ciągu 3 dni) jest obiektywnie możliwe w normalnych warunkach funkcjonowania aparatu państwowego. Taka sytuacja z całą pewnością nie występowała w dniach 9-12 marca 2020 r., skoro już na kilkukilkanaście dni przed tym okresem, przedstawiciele najwyższych organów państwowych uprzedzali społeczeństwo w środkach masowego przekazu o realnych zagrożeniach dla zdrowia i życia ludzkiego wynikających z faktu rozszerzania się pandemii koronawirusa. Zważywszy m.in. na konieczność przestrzegania w tym czasie restrykcyjnych wymagań higieniczno-sanitarnych w kontaktach międzyludzkich (na co zwracali uwagę kompetentni przedstawiciele odpowiednich władz) oraz biorąc pod uwagę realne obawy osób składających oraz zbierających podpisy poparcia pod kandydaturą S. Grzywy o możliwości zarażenia się koronawirusem (albo obawy przed koniecznością pozostawania w odosobnieniu przez określony czas), trzeba stwierdzić, że w zaistniałych okolicznościach - ze względu na stan rzeczywistego zagrożenia epidemicznego - zebranie brakującej liczby podpisów było nierealne. SN podkreślił w swoim orzeczeniu, że zobowiązanie, jakie PKW nałożyła na pełnomocnika wyborczego**

w dniu 9 marca 2020 r., było zatem "z góry" niewykonalne, bo stały temu na przeszkodzie obiektywne czynniki usprawiedliwione nadzwyczajnymi okolicznościami, całkowicie niezależnymi od pełnomocnika wyborczego.

W przeprowadzonej powyżej analizie uwaga została skupiona na podstawowej problematyce korzystania z praw wyborczych przez obywateli, a także na wyzwaniach związanych z techniczną kwestią organizowania wyborów Prezydenta RP zarządzonych na dzień 10 maja 2020 roku. Pragnę podkreślić, że **Rzecznik Praw Obywatelskich bada tematykę wyborczą szerzej, w tym monitoruje problematykę prowadzenia kampanii wyborczych przez kandydatów** (m.in. pod kątem zasady równości szans). Dlatego nie wykluczam sformułowania kolejnych wystąpień z uwzględnieniem nowych ustaleń.

Mając na uwadze powyższe, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2018 r. poz. 2179 ze zm.), przedstawiam Panu Przewodniczącemu powyższe uwagi z prośbą o ich rozważenie. Jednocześnie zwracam się do Pana Przewodniczącego z uprzejmą prośbą o przedstawienie stanowiska PKW odnośnie do zagrożeń dla organizacji i przeprowadzania wyborów Prezydenta RP zarządzonych na dzień 10 maja 2020 roku, szczególności w kontekście gwarancji praw wyborczych obywateli i ich bezpieczeństwa zdrowotnego.

Łączę wyrazy szacunku

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

Pan Andrzej Duda
Prezydent RP

Pani Elżbieta Witek
Marszałek Sejmu RP

Pan Tomasz Grodzki
Marszałek Senatu RP

Pani Małgorzata Gersdorf
Pierwsza Prezes Sądu Najwyższego